Haarlem

Informatienota

Onderwerp: Noodzakelijke intensivering chemievrij Onkruidbeheer
BBV nr: 2017 / 107437

1. Inleiding

Vanwege het nadelig effect op het milieu is de gemeente begin 2012 gestopt met het gebruik van chemische middelen ter bestrijding van het onkruid op verhardingen, zoals straten, pleinen en trottoirs. Hiermee liep de gemeente vooruit op het besluit van het Rijk dat per 31 maart 2016 is ingevoerd. Kanttekening hierbij is dat het budget voor onkruidbeheer destijds niet is aangepast ten gevolge van de meerkosten voor chemievrije methoden.

Nu chemievrij onkruidbeheer duurder is gebleken, kon de gemeente, met gelijkblijvend budget, het onkruidbeheer vanaf 2012 niet meer op hetzelfde niveau handhaven. In 2012 en 2013 beperkte het onkruidbeheer zich daarom voornamelijk tot winkelcentra, doorgaande wegen, openbare gebouwen, toeristische attracties en plekken waar onkruidgroei een gevaar voor verkeer en veiligheid oplevert. Dit leidde op veel plekken in de stad tot sterke onkruidgroei met hardnekkig, meerjarig en diepwortelend onkruid met als gevolg een verlaging van het kwaliteitsniveau t.o.v. de situatie voor 2012.

Begin 2014 is de raad over de achteruitgang van het kwaliteitsniveau in het onkruidbeheer geïnformeerd (informatienota 2014/46558: Onkruidbestrijding 2014). Daarbij is aan de raad toegezegd om de aanpak eind 2014 te evalueren en met een voorstel te komen voor het onkruidbeheer vanaf 2015. In dit voorstel (2015/45267) is aangegeven dat het onkruidniveau vanaf 2016 in een periode van drie jaar van het huidige B/C niveau naar A/B niveau te brengen. Deze doelstelling wordt niet gerealiseerd.
In deze informatienota worden de oorzaken weergegeven en een alternatief voorstel gepresenteerd om de gewenste kwaliteitsambities wel te realiseren.

2. Kernboodschap

Onkruidbeheer is een essentieel onderdeel van het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De resultaten van het chemievrij onkruidbeheer op de verhardingen in Haarlem zijn niet conform het afgesproken kwaliteitsniveau.

Onkruid verstoort het straatbeeld, heeft een vuil aantrekkende werking, zorgt op verkeerseilanden voor onveilige situaties, tast de verharding aan en zorgt voor een verminderde beleving van gebruikers van de openbare ruimte. Meer onkruid leidt in de toekomst tot meer kosten om het beheer op niveau te houden en toenemende inspanning. Om de beeldkwaliteiten te behalen is een intensievere aanpak nodig. Het intensiveren van chemievrij onkruidbeheer en de daaraan verbonden extra kosten, wordt betrokken bij de besluitvorming bij de Berap 2017.

3. Consequenties

Het huidige onkruidbeheer voldoet niet aan het door de raad vastgesteld kwaliteitsniveau
In 2012 heeft de gemeenteraad de visie en strategie voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld (raadsstuk 2012/398572). In Raadstuk 2014/340726 zijn met het stuk “actualisatie Visie strategie beheer en onderhoud” drie scenario’s voorgelegd en is gekozen voor de variant “groen en grijs”. Daarmee is het ambitieniveau voor reiniging en het onkruidbeheer vastgesteld. Dit is gelijk gehouden aan het ambitieniveau dat in 2012 is vastgesteld.

Gebied (functionele eenheid)	Door de raad vastgestelde kwaliteitsambities
Centrum	A (weinig onkruid)
Knooppunten	A
Winkelcentra	A
Hoofdinfrastructuur	A
Monumentale parken	A
Overige parken en groengebieden	B (in beperkte mate onkruid)
Woonwijken	B
Bedrijventerreinen	B
Buitengebied	C

Tabel: beeldkwaliteitsniveaus voor onkruidbeheer

Het resultaat van het huidige onkruidbeheer voldoet hier niet aan. Dit komt door de volgende redenen:

1) Vanwege het nadelig effect op het milieu is de gemeente begin 2012 gestopt met het gebruik van chemische middelen ter bestrijding van het onkruid. Hiermee liep de gemeente Haarlem vooruit op het besluit van het Rijk dat per 31 maart 2016 is ingevoerd. Veel gemeenten zijn echter pas na 31 maart 2016 verplicht gestopt met chemisch onkruidbestrijding. Er waren daarom in 2015 nog onvoldoende vergelijkbare cijfers beschikbaar voor chemievrij onkruidbeheer. De verwachte kosten in 2015 waren dus niet gebaseerd op ervaringen bij andere gemeenten en er waren ook weinig gegevens beschikbaar over de effecten van chemievrij onkruidbeheer op het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte. De verwachte kosten zijn hierdoor te laag ingeschat en met het beschikbare budget vanaf 2015 kon niet meer het gewenste kwaliteitsniveau worden gerealiseerd.
2) Doordat Haarlem als één van de eerste gemeenten is gestopt met chemische middelen wordt de gemeente sneller geconfronteerd met de nadelige effecten van de terugkomende wortelgroei. Dit zorgt nu voor extra onkruidgroei bovengronds en daarmee extra onderhoudskosten.

Het huidige niveau van onkruidbeheer zorgt voor meer onkruid
Wanneer het onkruidbeheer de komende jaren op dezelfde wijze met het huidige budget wordt voortgezet, dan zullen de afgesproken kwaliteitsbeelden niet behaald worden. Bovendien blijft er meer onkruid staan dat verder kan uitzaaien en daarmee voor nog meer onkruidgroei zorgt. Dit leidt tot toenemende schade aan de verharding en achteruitgang van de kwaliteit van de verharding. Hoog onkruid op verkeerseilanden zorgt voor onveilige situaties. Bovenal vormen locaties met onkruid een verzamelhaard voor zwerfvuil. Dit betekent dat de klachten en de beheerkosten toenemen.

Kosten voor chemievrij onkruidbeheer
De kosten per m2 per jaar voor het chemische beheer lagen gemiddeld in Nederland binnen de bandbreedte van € 0,03 en € 0,06 per m2. De kosten voor een chemievrij onkruidbeheer t.o.v. chemische onkruidbestrijding zijn veel hoger. Dit sluit aan bij het landelijke beeld bij gemeenten.[1] De afgelopen twee jaren schommelt de bandbreedte van de aanbestedingsbedragen voor chemievrij onkruidbeheer volgens de Benchmark (2016) van SPA Groep[2] tussen € 0,18 en € 0,24 per m2. Vergelijkbare steden zoals Maastricht, Leiden en Apeldoorn besteden € 0,18 en € 0,20 per m2.[3] De prijsrange van € 0,18 - € 0,24 is ook te vinden bij de gemeenten in het verzorgingsgebied van Meerlanden.

Stad/verzorgingsgebied	gem. prijs per m2	behaalde kwaliteit
Leiden	€ 0,20	B kwaliteit
Maastricht	€ 0,18	A (Centrum)/B
Nijmegen	€ 0,19	A (Centrum)/B
Meerlanden gebied	€ 0,18- € 0,24	A (Centrum)/B

Tabel: voorbeelden van actuele tarieven voor onkruidbeheer.

Verhoging van het budget is vereist om de kwaliteit op het gewenste beeld te brengen. Gezien de nieuwe inzichten is er nader onderzoek gedaan naar de marktconforme berekening voor onkruidbeheersing en dit is toegepast op de Haarlemse situatie. Uitgaande van het areaal van Haarlem toegepast met de ervaringscijfers op dat areaal van andere gemeenten wordt een inzet van € 0,20 per m2 verwacht voor 2017 en de daarop volgende jaren. De huidige inzet per m2 in Haarlem moet dan met ruim €0,10 per m2 worden verhoogd.

Ontwikkeling budget onkruidbestrijding (*€ 1.000)	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
budget onkruidbestrijding basis	300	300	300	300	300
extra inzet Kadernota 2015					
structureel			50	50	50
incidenteel					
extra inzet vanuit SROI (onkruidbeheer en verwijdering zwerfafval)	260	200			
Totaal beschikbaar budget t.b.v onkruidbestrijding	560	500	350	350	350
gerealiseerde kwaliteitsniveau	B/C	B/C			
kosten € per m2	0,14	0,12	0,09	0,09	0,09

Tabel: ontwikkeling budget onkruidbeheer

[1] Rapport 'Kosten onkruidbestrijding op verhardingen' van Plant Research International van Wageningen Universiteit.
[2] Advies 'Samenwerken aan een Schone Stad' van 16 december 2016 van Spaarnelanden in samenwerking met SPA Groep
[3] Bron: Meerlanden NV en SPA Groep BV, Cijfers zijn gebaseerd op de ervaringen uit proeven met chemievrije onkruidbestrijding (2013-2015), ervaringen uit de onkruidbestrijding in de Meerlanden gemeenten.

Samengevat willen wij u bij de 1e Bestuursrapportage 2017 voorstellen het budget onkruidbestrijding in lijn te brengen met uw gewenste kwaliteitsdoelstelling. De effecten en dekking zijn samengevat in de volgende tabel:

Onderbouwing aanvraag 1e Bestuursrapportage 2017	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
te realiseren kwaliteitsniveau	A/B	A/B	A/B	A/B	A/B
benchmark € per m2 bovengrens A/B	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24
benchmark € per m2 ondergrens A/B	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
benodigd budget SPL, € per m2 o.b.v. benchmark	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
areaal (ha)	410	410	410	410	410
benodigd budget SPL o.b.v. Benchmark (€ 1.000)*	*820*	*820*	*820*	*820*	*820*
Besparing t.g.v. Strategisch Onkruidbeheer			PM	PM	PM
benodigd budget SPL o.b.v. Benchmark en SPO	820	820	820	820	820
te dekken uit:					
Totaal beschikbaar budget t.b.v onkruidbestrijding	400	375	350	350	350
Bijdrage Sociaal voor Fysiek (participatiebudget)	PM	PM	PM	PM	PM
Bijdrage vanuit afvalstoffenheffing (33% extra inzet Vegen)		10	10	10	10
Bijdrage vanuit Rioolheffing (33% extra inzet Vegen)		10	10	10	10
Totaal benodigd extra budget 1e bestuursrapportage	420	425	450	450	450

Het verbeteren van het onkruidbeheer vraagt om een strategisch programma
Het verhogen van het huidige onderhoudsniveau naar een stabiele beheersituatie op het door de raad vastgestelde A/B niveau vraagt enige jaren. Door het selectief onkruidbeheer van de afgelopen jaren hebben zich op veel plekken in de stad meerjarig onkruiden gevestigd. Deze kunnen dus meerdere onkruidgroeiseizoenen overleven en door hun diepe worteling zijn deze moeilijker te bestrijden dan de eenjarige onkruiden. Om naar duurzaam chemievrij onkruidbeheer te gaan is ook structurele verbetering van de openbare ruimte nodig, daarom wordt geadviseerd om een Strategisch Plan Onkruidbestrijding op te stellen. Hierin komen de volgende aspecten aan de orde:

Verbeteren van het integraal beheer

- Afstemmen van de ambitieniveaus tussen DDO's voor boomspiegels, graskanten en bermen.
- Ecologisch beheer en onkruidbeheer op elkaar afstemmen zodat uitzaaiing preventief voorkomen wordt.

Verbeteren van de inrichting:

- Onkruid werende maatregelen nemen zoals het verwijderen van wortelpakketten, het herontwerpen en aanpassen van verkeerselementen zoals bijvoorbeeld verkeersgeleiders en parkeerplaatsen, het vervangen van haakse hoeken voor ronde hoeken, het toepassen van voegmiddelen, het verkleinen van de voegen rondom palen.
- Verbeteren van de toegankelijkheid voor machines en het verminderen van obstakels voor het verbeteren van de efficiency. Chemievrije bestrijding vereist meer machinale inzet dan spuiten met RoundUp waardoor er meer last van obstakels in de weg is.
- Verbeteren van de kwaliteit van de elementenverharding zodat geen voedingsbodem voor onkruid ontstaat. Dit betekent vooral beperken van de voegwijdte, dwarsonvlakheid en oneffenheden.

Door middel van het strategisch plan onkruidbestrijding verbetert het areaal structureel en is de verwachting dat de gemiddelde kosten voor het onderhoud kunnen afnemen. Bij de aanbieding van het plan is meer inzicht in de mogelijke besparingen op de inzet op onkruidbestrijding. Vooralsnog is deze besparing PM geraamd.

Bijdrage Sociaal voor Fysiek vanuit de participatiewet doelstellingen
Voor de handmatige bestrijding van onkruid kunnen wijkteams worden ingezet. Zij bestrijden onkruid handmatig, vooral op moeilijk bereikbare plaatsen. Dit zorgt ook voor meer arbeidsplaatsen bij mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Met de gevraagde intensivering van het onderhoud en de daarvoor extra benodigde arbeidsinzet kan extra invulling worden gegeven aan de participatiedoelstelling. Vanuit deze nieuwe werkplekken kunnen de mensen met werkervaring doorstromen en kunnen nieuwe arbeidskrachten instromen. Voorstel is dan ook om een deel van de gecreëerde werkervaringsplaatsen te dekken uit de hiervoor beschikbare middelen binnen het sociaal domein. In het strategisch plan onkruidbestrijding wordt dit aspect verder uitgewerkt.

Extra inzet op onkruidbestrijding zorgt ook voor verbetering rioolstelsel en voor vermindering huishoudelijk zwerfafval
Voor een goede onkruidbestrijding is het noodzakelijk de voedingsbodem van het onkruid zoveel mogelijk weg te nemen. Organisch materiaal wat zich verzamelt in de straatgoten moet daarom regelmatig worden verwijderd. Bovendien verbetert hierdoor de waterafvoer en wordt het riool minder zwaar belast. Ook zorgt de extra veeg inzet (circa € 43.000) voor de inzameling van huishoudelijk zwerfafval. Afgesproken is dat voor deze inzet op de straatreiniging 33% wordt doorbelast aan de rioolheffing en 33% aan de afvalstoffenheffing. Daarmee nemen de lokale lasten toe, maar het effect is beperkt. Ook heeft een intensievere reiniging van goten een positief effect op de kwaliteit van de waterafvoer via het riool en daarmee een positief effect op de beheerlasten van het riool op de lange termijn.

4. Vervolg

Bij de 1e Bestuursrapportage 2017 wordt aan de raad het voorstel gedaan om het onkruidbeheerniveau op het gewenste A/B niveau te brengen en de hiervoor benodigde financiële middelen beschikbaar te stellen.

Bij vaststelling van het voorstel wordt vanaf 2017 op het vastgestelde kwaliteitsniveau beheerd. Ook wordt gestart met het opstellen van een strategisch plan onkruidbestrijding om de onkruidbestrijding in de toekomst efficiënter te laten verlopen en de gemiddelde kosten voor het onderhoud in de toekomst te verminderen.

5. Bijlagen

Geen.

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris de burgemeester